

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21569-11-21 מנלה נ' בוהדנה ואח'

בפני כבוד השופט, סגן הנשיא אמיר דהאן

תובעים אברהם מנלה נושא ת"ז 038886511 ע"י ב"כ עוה"ד
אשר אקסלרוד

נגד

נתבעים 1. ינון בוהדנה נושא ת"ז 315714824 ע"י ב"כ עוה"ד
ד"ר יחיאל וינרוט
2. משה יוסף בוהדנה נושא ת"ז 032541625 ע"י ב"כ
עוה"ד ד"ר יחיאל וינרוט

פסק דין

זוהי תביעה בעילת לשון הרע.

1. התובע טוען כי הנתבעים עוולו נגדו בלשון הרע, בפרסום כי אינו מציית לכת"ר רבנים מסוימים (להלן "הרבנים") אשר אסרו עליו לפנות לבית משפט בנוגע לסכסוך שבינו לעיריית בני ברק, וציוו עליו תחת זאת לברר את העניין בפני "בית דין הדן ע"פ דיני התורה".

רקע ומוסכמות

2. התובע הוא איש ציבור המשמש בין היתר כמנכ"ל "חברה קדישא גחש"א שע"י הרבנות הראשית והמועצה הדתית תל אביב".

3. לתובע סכסוך ממוני עם עיריית בני ברק, אשר לשיטתו התקשרה שלא כדין עם עיריית אלעד במטרה להסדיר עבור נפטרי בני ברק "קבורת שדה". מסתבר שזהו כינוייה של קבורה בקרקע של ממש ולא בקומות.

4. התובע עתר בעניין זה לכב' בית המשפט לעניינים מנהליים בתל אביב-יפו [עת"מ 45049-06-21] אולם בהוראת רבנים מסוימים משך את עתירתו מבית המשפט לעניינים מנהליים והתחייב להעביר את הדיון בנושא לבוררות בפני אותם הרבנים.

טענות הצדדים

5. לטענת התובע, למרות שקיבל עליו מיד את הנחיית הרבנים וציית לה במלואה, עמדו הנתבעים ותלו ברחובות העיר בני ברק מאות מודעות מהן עולה כי הוא אינו מציית לרבנים ומסרב לדין תורה.

6. לשיטת התובע, פרסום זה פוגע בשמו הטוב ועומד בהגדרת לשון הרע שנאסרה ע"פ חוק.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

7. בשל הפגיעה בשמו הטוב לשיטתו, ביקש התובע לחייב את הנתבעים בפיצויים בסך 350,000 ₪, שכן לטענתו פרסומים אלו מהווים לשון הרע כהגדרתו בסעיף 1 לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965, ומקימים עילות לפיצויים לפי הוראות סעיף 7 וסעיף 7(א) לחוק זה.
8. הנתבעים טוענים כי התובע לא ציית להוראת הרבנים למשוך את עתירתו מבית המשפט, אשר נשלחה אליו כבר ביום 28.10.2021, ולאחר שלא הגיב לה במשך עשרה ימים יצאו נגדו בפרסומיהם כי הוא "לא ציית דינא" [בלשון ארמית "לא מציית הדין"] במטרה להניעו לציית להוראת הרבנים.
9. לשיטת הנתבעים, פרסומיהם הם בגדר "הפעלת לחץ ציבורי לגיטימי על התובע כמי שעומד בראש החברה קדישא תל אביב, על מנת שישמע להוראות הרבנים". לחילופין הם טוענים כי "הקריאה לתובע "תציית דינא" אינה מכילה שום פרסום בגנותו. זוהי דרישה פשוטה המורה לו לפעול כהוראות הרבנים, שהתובע מכריז על עצמו כמציית להם".

דיון והכרעה

10. בית המשפט מצא כי דין התביעה להידחות בשל היעדר עילה ומשכך אין מקום לדון בשאלות העובדתיות שהועלו בתביעה ובפרשנותן, ואף אין מקום להידרש לשאלה האם התובע באמת ציית במועד לרבנים שאסרו עליו לקיים הליך בבית המשפט, או שלא ציית להם במועד או שלא התכוון לציית להם לכתחילה ורק לאחר מעשי הנתבעים אולם לעשות כן. מאותה הסיבה אין להידרש להגנות השונות שהעלו הנתבעים.

11. הנימוקים בקליפת אגוז הם :

- א. **תקנת הציבור** : הלכה היא (מגזירה שווה) כי בית משפט בישראל לא יקבע כי עצם הפניה לבית משפט בישראל היא רע והביקורת עליה היא לשון הרע.
- ב. **הודאת בעל דין בעצם הגשת התביעה** : התובע עצמו אינו יכול לפנות בתביעה לבית משפט זה ללא שהוכיח היתר הלכתי – ויחד עם זאת להחזיק בטענה כי הדבר הוא בחזקת איסור הלכתי שעצם פרסומו הוא לשון הרע.
- ג. **כשל בהגדרת קבוצת הייחוס** : התובע לא הראה כי קבוצת הייחוס "הציבור החרדי" מתייחסת לפניה לבית משפט כנגד דעת רבנים כאל "רע" ולביקורת עליה כאל "לשון הרע" שכן ציבור חרדי גדול פוקד דבר יום ביומו את שערי בתי המשפט ורואה בכך היתר גמור. מנגד, המציאות השוררת במשפט העברי דהיום, מראה כי כל המבקש "דין תורה" שלא בענייני ממונות ומשפט מנהלי - לא יוכל למצוא מי שידון אלא "בין לבין" כלומר דין לא ימצא ולכל היותר יוכל למצוא לו מוסד מפשר שבו יושבים אנשים שומרי תורה ומצוות.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

ד. כשל לוגי בסיסי : אין בית משפט יכול לקבוע כי עצם פניה אליו ואל שכמותו לבקשת סעד היא בגדר "רע" והמפרסם פניה זו חוטא ב"לשון הרע" מבלי להיקלע לסתירה לוגית בסיסית.

וכעת יינתנו הנימוקים בהרחבה.

הנחות עובדתיות לצורך הדיון

12. לצורך העניין יניח בית המשפט הנחה עובדתית שהתובעים יצאו דחופים מדי, לרחובות העיר, לא הותירו לתובע זמן ל"ציית דינא" ותלו מודעות שצורפו אף הן לתביעה :
 "אברהם מנלה גדולי ישראל ורבני העיר שליט"א הורו לך: לא לפנות לערכאות ולהסיר כל עתירה באופן מיידי. תציית דינא!"

13. לצורך העניין יניח בית המשפט גם שהתובע עצמו בכנות נאחז פחד מן האיומים, ומשהתפרסמו המודעות ברשות הרבים מיהר מיד למשוך את עתירתו. וכי נכונים הדברים שבתביעה שהגיש על הטרור שהיה עתיד לחוות, לולא עשה כן :

"לגרום להדרתו של התובע מתפקידים ציבוריים, אירועים חברתיים, ואף פגיעה בחייו האישיים והיומיומיים, לרבות באשר לבני משפחתו, להשתתפותו בתפילות במניין [...] דינו נידוי [...] כאילו נאמר עליו שהוא עבריין ופושע".

14. לסיכומי הנתבעים צורף העתק הבקשה לגילוי מסמכים שנשלחה על ידם לתובע, ושם בסעיף 3(יא) מתבקש התובע למסור את :

"העתק ההיתר ההלכתי שקיבל מרשכם לפנות (בהתאם להלכה) לבית משפט אזרחי בטרם הוגשה התביעה דנא"; כן בהעתק השאלון המצורף, בסעיף 6(ב) : "האם התקבל היתר הלכתי לפנייה לערכאות בטרם הוגשה התביעה דנא? אם כן, נא לצרף". בהעתק תצהיר המענה לשאלון מטעם התובע, בתשובתו לסעיף 6(ב) מצא התובע לנכון להסתפק בשתי מילים : "לא רלוונטי". אך מבחינת בית המשפט, שאלה זו רלוונטית ביותר, והתייחסות התובע מדברת בעד עצמה. אין לבית המשפט אלא לקבוע כי לא ניתן היתר רבני / הלכתי שכזה.

הודאת בעל דין בעצם מעשה הגשת התביעה.

15. בית המשפט מתקשה להכיל את הסתירה שבהתנהגותו הדיונית של התובע. אם סבור התובע כי פנייה לבית משפט אזרחי בישראל היא בגדר רע, שהרי הוא תובע אנשים שגינו אותו על כך בגין לשון הרע, הכיצד הוא מגיש הוא תביעה זו עצמה לבית משפט זה? אם פנה התובע בעניינו לבית משפט זה בלא שהוצג היתר כהלכה אף לשיטתו – ואף לשאלה מפורשת - מעיד הוא על עצמו בהודאת בעל דין גמורה שהוא עצמו סבור כי פנייה לבית משפט אזרחי בישראל ללא הרכב בית דין רבני אינה בגדר רע, ואם כן ודאי אינו יכול לתבוע בגין לשון הרע אנשים שכל חטאם לשיטתו בכך שאמרו עליו כי פנה לבית משפט בישראל כנגד דעתם של רבנים אלו או אחרים המרכיבים בית דין או באים מטעם ציבור זה או אחר.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21569-11-21 מנלה נ' בוהדנה ואח'

תקנת הציבור – הלכת דרדריאן – דינה של תביעת לשון הרע המנוגדת לתפיסות יסוד מעוגנות בחוק של שלטון וסדר.

16. גם בהינתן מצב עובדתי שהונח בסעיפים 11-12, נראה לבית המשפט כי קביעה שפרסום על אדם חרדי כי אינו מציית לרבנים אשר אסרו עליו לפנות לבית המשפט הינה לשון הרע, כמוה כקביעה שפרסום על אדם כי הוא משתף פעולה עם מדינת ישראל במלחמתה עם אויביה במדינות ערב הינה לשון הרע. הסיבה היא פשוטה בית משפט בישראל לא ייתן ידו לניצול חוקי מדינת ישראל ומערכת המשפט שלה, כדי לערער את חוקי מדינת ישראל ומערכת המשפט שלה.
17. החוק במדינת ישראל מכיר בזכותו היסודית של כל אדם לפנות לבתי המשפט. איומים על אדם במטרה למנוע ממנו לנצל זכות זו, עשויים אולי לעלות לכדי שורת עבירות פליליות. אך פרסום על אדם כי הוא מנצל את זכותו היסודית והלגיטימית לפנות לבית משפט אינו בגדר לשון הרע, כשם שפרסום על אדם כי הוא משתף פעולה עם מדינת ישראל במלחמתה באויביה הקמים עליה לבקש את נפשה, אינו בגדר לשון הרע.
18. התובע מבקש כי בית משפט בישראל יקבל כמובן מאליו, כי עצם פניה לבית משפט הינה בגדר "רע" מוחלט ומהיותה מוגדרת "רע" עולה כי האמירה שפלוני אינו מציית לרבנים אשר אסרו עליו לפנות לבית המשפט בישראל הינה בגדר "לשון הרע".
19. על בסיס הנחה זו מבקש התובע כי יקבע האם בדין נכתב ופורסם מה שפורסם, או שלא בדין. אולם מעיקרא דדינא פירכא – כלומר טענתו נגועה בראשיתה בסתירה לוגית - ad absurdum - התובע מבקש מאת בית משפט כי יקבע שהגשת תביעה באותו בית משפט עצמו היא בגדר רע. ומבקש כי בית המשפט יפסוק כי פניה לבית המשפט היא בגדר רע, והמפרסם על חברו כי פנה לבית המשפט מפרסם לשון הרע.
20. אלא שעל פי הדין וההיגיון הפשוט בית משפט בישראל לא יפסוק כי אמירה שפלוני העז לפנות לבית משפט בבקשת סעד, הינה בגדר לשון הרע. בית משפט שיקבל תביעה כזו ייכשל בסתירה לוגית שאין להתירה. וכפי שקבע לאחרונה בית המשפט העליון [רע"א 21-2143 הפול נגד פלוני (פורסם בנבו 19-09-22)] גם השכל הישר הוא חבר במועדון.
21. מבחינת דיני לשון הרע יגדיר בית המשפט שאלה משפטיות: האם פרסום שבעיני אדם נורמטיבי אינו לשון הרע, ייחשב כלשון הרע לעניין חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965, בכל מקרה שבו בקרב החוג עליו נמנה האדם שפורסם עליו אותו פרסום, פרסום כזה כן נחשב ללשון הרע?

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

22. בעיה זו הולכת ונידונה כבר במשך למעלה ממאה שנים בבתי המשפט של אנגליה וארצות הברית. בארצנו התבררה בעיה זו בעמקות בידי בית המשפט העליון והלכה יצאה מלפניו עוד בשנת 1986, עת דן בשאלה אם ניתן לראות בפרסומים בדבר שיתוף פעולה עם ממשלת ישראל משום הוצאת לשון הרע, כאשר בעטיים של פרסומים אלו יהיה האדם שהם התפרסמו עליו מטרה לשנאה מצד חלק מהתושבים ביהודה ובשומרון ובמדינות ערב (ע"א 466/83 אג'מיאן שאהה, ארכיהגמון בכנסיה הארמנית בירושלים נ' הארכיהגמון יגישה דרדריאן, פ"ד לט(4) 734). ושם נכתב :

כבוד השופט דב לוין כתב כך :

"בעניין של מדיניות משפטית לא ייתכן ולא ניתן כלל להעלות על הדעת, שבית-משפט בישראל יגדיר שיתוף פעולה כזה עם ממשלת ישראל ומדיניותה, כמעשה שבנסיבות מסוימות יש לראות בו לשון הרע כנגד "משתף הפעולה" [...] ישנם עניינים, ותיתכנה נסיבות עובדתיות מיוחדות במינן, שמבחינה ערכית עומדים הם מעל, ומאפילים על כל דקדוקים של בחינת עובדות ונסיבות במאזני כללים משפטיים רגילים [...] ברי, כי בעיני כל אדם סביר ובר-דעת במדינת ישראל ובכל מדינה נאורה, פירסום דבר שיתוף הפעולה מצד תושב עם הממשלה, השלטת בתחום המושב שלו, כאשר מדובר בעצם שיתוף הפעולה עם מדיניות הבאה להבטיח את שלטון החוק וקיום הביטחון והסדר הציבורי, פירסום זה לא ייראה ולא ייחשב בעיניו כפירסום המוציא את דיבתו של אותו אדם רעה והממיט עליו שנאה, השפלה וביזוי [...] העובדה, כי בקרב מיעוט זה או אחר מבין אויבי ישראל שיתוף הפעולה האמור הוא בזוי ועל-כן מעורר שנאה, לא היא שתהווה את קנה המידה, שלפיו ייבחן הפירסום מבחינת מהותו ומשמעותו."

המשנה לנשיא, כבוד השופטת בן פורת כתבה כך :

נחיצות ההגבלה נעוצה בהגנה על שמו של היחיד [...] אם נצמצם הגנה זו רק לפגיעה בשם הטוב בקרב בעלי רמה מוסרית המקובלת על החברה בכללותה, ייפגעו אולי רבים על לא עוול בכפם [...] הנכונות להכיר בתביעה בגין הוצאת לשון הרע, המתייחסת לפגיעה בשמו הטוב של התובע בעיני קבוצת מיעוט, מן הראוי שתהא מוגבלת בהיקפה ותיעשה במשורה. שכן באימוץ הגישה האמורה כרוכים לבטים לא מעטים [...] ישנו אף קושי בהגדרת קבוצת מיעוט: כלום נדרש מספר מסוים של אנשים, ומה הם המאפיינים המינימאליים של קבוצה כזאת, אשר את התקיימותם נדרוש על-מנת להכיר בזכותו של אדם לתבוע בגין הוצאת לשון הרע במסגרת אותה קבוצה [...] כשלעצמי הייתי

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

מוכנה לשקול, ואולי אף להיענות במקרה מתאים, לתביעה, שעניינה פגיעה בשמו של אדם, לאחר שיוחסו לו מעשים או התנהגות מסוימים, אף אם המעשה או ההתנהגות אינם שליליים אלא רצויים מבחינה ציבורית כללית [...] ברם, לא כזה הוא המקרה שלפנינו [...] אין לצפות מישראל, שהמערכת השיפוטית שלה תכיר כ"לשון הרע" בפירסום (ולו גם כוזב), שתושב מתושביה (כמו המערער) פועל נגד האינטרסים של אויבי המדינה.

כבוד השופט פרופ' מנחם אלון כתב כך :

נראה לי המבחן ללשון הרע, והוא: אם יש בה כדי לפגוע באדם לפי מידת הפגיעה המצויה בחוק - בקרב החוג שעמו הוא נמנה, לפי המקובל והנהוג באותו חוג [...] כך הוא, גם אם המקובל באותו חוג מצומצם נראה מוזר ותמהוני בעיני האדם הרגיל וה"חושב נכונה". דרך משל, ראובן נמנה עם חוג קטן מאוד במספרו, שהצפייה בטלוויזיה חטא והתנהגות שאינה ראויה היא בעיניו, ומי שנוהג כך - בני אותו חוג בדלים הימנו, מחרימים את עסקו וכיוצא בזה. שמעון מפרסם, כי ראובן, בהיחבא בביתו או בבתיים של אחרים, מזין עיניו בצפייה במסך הקטן. פירסום זה, אם כוזב הוא, יהא בו משום לשון הרע על ראובן, בהתחשב בנורמה החברתית המקובלת בחוגו של ראובן [...] השאלה הקשה והסבוכה, שאינה קלה לפתרון, היא, מהו הדין, כאשר דעתם של בני אותו חוג מסוים בדבר טיבם של דברים שפורסמו אינה עולה בקנה אחד עם הדעה המתבקשת לפי שורת הדין [...] ומשבאנו לכאן, המסקנה המתבקשת לעניין שעליו סב דיוננו, היא דחיית התביעה מתוך חוסר קיומה של עילת לשון הרע. אמנם כן, קיימת דעה בחוגו של המערער כי שיתוף פעולה עם שלטונות ישראל בשמירה על הסדר והחוק ביהודה ושומרון יש בו משום טעם לפגם וריח של מלשינות; אך דעה זו כה חמורה וקשה היא מבחינת תשתית המערכת המשפטית של מדינת ישראל כמדינת חוק ומבחינת שמירת ביטחונה של ישראל מפני אויביה, וכה נוגדת היא תפיסות יסוד של שלטון וסדר, עד שדוחה היא מפניה ועדיפה היא על שמירת זכותו של המערער שלא להיפגע בעיני בני חבורתו, המחזיקים בדעה מסולפת זו.

מדברי כל שלושת השופטים רואה בית משפט זה הלכה ברורה ומחייבת, כי אף בענייננו אין לראות לשון הרע בפירסום על אדם כי "אינו מציית לרבנים" אשר אסרו עליו לפנות לבית המשפט, כשם שאין לראות לשון הרע בפירסום על אדם כי הוא משתף פעולה עם מדינת ישראל במלחמתה עם אויביה במדינות ערב.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

אין לתת הגנה לאדם המבקש שלא להיפגע מפרסומים כאלו בעיני בני קבוצתו בשל כך שהם מחזיקים בדעות שאינן עולות בקנה אחד עם עקרונות העומדים בבסיסה של מדינת ישראל ומעוגנים בחוקיה. במקרה שבפני בית המשפט בתיק זה מדובר בעקרון הגישה החופשית לערכאות שיפוטיות המוסדיות של מדינת ישראל.

פרשת אמסלם – אינה בגדר גזירה שווה :

בבואו לבחון ולאבחן הלכה זו, שקל בית המשפט גם פסיקה אחרת ומצא יש לאבחנה ולהעמידה במקום הגאומטרי המתאים לה.

בפרשת שמעון אמסלם נ' יוסף קליין ורשת שוקן בע"מ (ת"א (ת"א – יפו) 20174/94), פורסם (בנבו), תבע אדם עיתון שפרסם כי הוא הומוסקסואל, והעיתון התגונן בטענה כי בחברה סובלנית ופתוחה יש להתייחס לנטייתו המינית של אדם כשם שמתייחסים לצבע שער, וכשם שלא יעלה על הדעת לראות עלבון בציון העובדה ששער של אדם שחור או בהיר, אין לייחס משמעות מעליבה לנטייתו המינית.

באותו מקרה כתבה כבוד השופטת דותן כדלהלן :

לצערנו, טרם הגענו למידה כזו של פתיחות וסובלנות, ובמציאות כיום המלה "הומו" מהווה עלבון לפחות בעיני חלק נכבד מן הציבור [...] התובע כאמור, אינו הומוסקסואל, ואין כל סיבה להכתירו בתואר לא לו. אין כל הצדקה לגרור אותו בעל כרחו למאבק שאין הוא רוצה לקחת בו חלק [...] לא נותר לי אלא לקבוע שהאמירה לפי התובע משתייך לקהילת ההומוסקסואלים הינה בגדר עלבון, וככזו יש להתייחס אליה.

דברים אלו זכו אף להסכמתו של בית המשפט המחוזי, שדן בערעור אשר הוגש בעניין זה (ע"א (תל אביב-יפו) 1145/95, יוסף קליין ואח' נ' שמעון אמסלם, פורסם בנבו) :

הדגל שבו מנופפים המערערים [...] הינו דגל הקידמה והליברליות. לטענתם יש לראות את הפרשה כולה על רקע זה, כאשר עתונם נאבק לשינוי הערכים השמרניים הנוקשים הכוללים חוסר כל סובלנות ופתיחות כלפי מחנה האנשים בעלי הנטיות המיניות השונות מהמקובל. הנסיון הזה להציב את גבולות המערכה המשפטית בתיק דנן בתחום זה נדחה, ובצדק רב, ע"י השופטת המלומדת, ובשל כך זכתה אף היא לקיתונות של בקורת מצד ב"כ המערערים שניסה להוקיעה כנמנית על אותו מחנה שמרני וחסר סובלנות. לא זוהי המחלוקת, ולא על פסים אלה צריך היה לקיים את הדיון בזכותו של המשיב לקבל פיצויים על הפגיעה בשמו. על המערערים להבין היטב כי מאבק כלשהו לסובלנות, לפתיחות, לשינוי ערכים, אינו יכול להתנהל על גבו של המשיב.

המערערים בתיק אמסלם אף הגישו בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, ובהמלצתו משכו את בקשתם (רע"א 2669/97, קליין יוסף נ' אמסלם שמעון, פורסם בנבו).

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

המסקנה המתבקשת לעניין פרשת אמסלם היא כי בתחילת שנות התשעים של המאה העשרים – לפני שלושים שנה - אם היה אדם מגיש תביעת לשון הרע בגין פרסום כי הינו להט"ב, היה זוכה בבית המשפט למלוא הסעד, תהא אשר תהא השקפת בית המשפט בעניין נטיות להט"ב והלגיטימיות שלהן. מאחר ובחוגים נרחבים נחשבו אז נטיות להט"ב לדבר מגונה, הרי היה בפרסום על אדם הנמנה על חוגים אלו כדי להביאו לחסות בצל כנפי חוק איסור לשון הרע. כבוד השופט מנחם אלון נקט דוגמה קונקרטית נוספת כאשר קבע כי אדם חרדי אשר יגיש תביעת לשון הרע בגין פרסום כי הוא צופה בהיחבא בטלוויזיה, יזכה לסעד בבית המשפט, אף שאיסור על צפייה בטלוויזיה נראה מוזר ותימהוני בעיני האדם הרגיל, כלשון השופט אלון. הנה כי כן, יש מקום לבצע אבחנה עדינה יותר והגדרה עדינה יותר ולשייך את המקרה שלפנינו על דרך גזרה שווה או קל וחומר לאחד מן המקרים אשר עלו בפסיקה.

23. לאחר עיון נראה, כי שני טעמים עומדים כדי לקבוע כי המקרה שלפנינו שקול להלכת דרדריאן ולא לדוגמאות האחרות שני הטעמים המרכזיים הם תקנת הציבור והשיטה להגדרת הקבוצה או החוג שביחס אליהם נמדדת לשון הרע :

א. **את הטעם הראשון** יש לבסס על הקריטריון שהציג כבוד השופט אלון, בדברו על דעה מסולפת שאין להביאה בחשבון לעניין חוק איסור לשון הרע, דעה אשר "חמורה וקשה היא מבחינת תשתית המערכת המשפטית של מדינת ישראל כמדינת חוק". מבחינה זו הגזרה השווה ברורה. קביעה לפיה פניה לערכאה ישראלית מוסמכת הינה בגדר "רע" היא ללא ספק חמורה וקשה מבחינת תשתית המערכת המשפטית של מדינת ישראל כמדינת חוק.

ב. **הטעם השני טמון בהגדרת הקבוצה** : בעניין זה הקבוצה או החוג המתיימרים ליצור את "סביבת" לשון הרע הגדרתם עמומה מאוד. ומנגד – זכות הגישה לערכאות היא תשתית המערכת המשפטית של מדינת ישראל כמדינת חוק.

24. הקריטריון הנחוץ לקביעת קבוצה בעלת גבולות ברורים – הוא קריטריון שלא הוכח על ידי התובע וכך כתבה לעניין זה כבוד השופטת בן פורת :

"ישנו אף קושי בהגדרת קבוצת מיעוט: כלום נדרש מספר מסוים של אנשים, ומה הם המאפיינים המינימאליים של קבוצה כזאת, אשר את התקיימותם נדרוש על-מנת להכיר בזכותו של אדם לתבוע בגין הוצאת לשון הרע במסגרת אותה קבוצה".

25. **לא כך הוא הדבר בנושא פנייה לבית המשפט**. בשום פנים לא הוכח ולא ניתן לקבוע כמוסכמה כי זוהי עמדתו של ה"חוג החרדי" כולו ויעידו התיקים הרבים המתבררים בבית משפט זה ללא צל של כתב סירוב, או היתר ואף נוכח המלצת בית המשפט להעביר את הסכסוך לבוררות בקהילה החרדית. כמו גם ריבוי הדעות בפסיקה ההלכתית בעניין זה.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בודהנה ואח'

26. משכך, לא ניתן להקים עילת לשון הרע בגין פרסום כזה, שכן כדברי כבוד השופטת בן פורת, קיים קושי בהגדרת קבוצת המיעוט לגביה יש לראות בפרסום זה לשון הרע, וממילא לא יוכל התובע להוכיח כי הוא משתייך לקבוצה כזו.

27. בראשית הדיון יאמר כי מקורות המשפט העברי עצמם מבהירים היטב את ניסיון החיים של בית משפט השלום בירושלים על פי **חוק יסודות המשפט התש"מ - 1980** ופסיקה מרובה בעניין זה.

28. אין בית משפט ישראלי צריך לעדות מומחה על מנת לשאוב ממקורות המשפט העברי באשר הוא מהווה שיטה משלימה על פי דין למשפט הישראלי ומקור השוואה והשראה שאין למעט בחשיבותו.

29. בית משפט זה אמר כבר את דברו בעניין בת"א 16-12-31897 ברין ואח' נ' מנורה חברה לביטוח בע"מ ואח' (פורסם בנבו):

ההנחה העובדתית העומדת בבסיס הבקשה היא כי אדם המנהל אורח חיים חרדי או המנהל את עסקיו בחברה חרדית צפוי לביקורת ולהסתייגות אם הפנה תביעתו לבית-משפט מוסמך [...] הנחה זו לא הוכחה, ולו בראשית דאיה, כלפי התובעים, הנתבעים וסביבתם החברתית [...] המשפט העברי, הפסיקה והכתיבה הרבנית אכן עוסקים בסוגיה מורכבת זו מאז קום המדינה, ועולה מן העיון כי כמספר המקורות בסוגיה זו – כך מספר הדעות ומורכבותן.

30. כך למשל, ראשי ישיבת פוניבז', מן הגדולות והחשובות שבישיבות, מנהלים מזה שנים את הסכסוכים ביניהם בבתי המשפט האזרחיים של מדינת ישראל. כבר הוגשו חמישים הליכים מן השנים האחרונות העולים מחיפוש פשוט, דיינו אם נציין שניים מן האחרונים שביניהם: ת"א (תל אביב-יפו) 21-05-4704 ישיבת פוניבז' בע"מ נ' מסורת התורה בני ברק, ורע"א 18-6412 הרב אליעזר כהנמן נ' הרב שמואל מרקוביץ.

31. הנה כי כן נראה כי רוח הזמן פעלה את פעולתה כך שהגדרת קבוצה הגורסת כי יש איסור הלכתי בהיזקקות לבתי המשפט בישראל לשם פתרון סכסוכים אזרחיים – קשה גם אמפירית. כל הדיונים מתנהלים בפרהסיה, ידועים לכל וקשה להניח כי ביקורת על הנזקקים להם מבחינת איסורים דתיים תהא בגדר לשון הרע עבור הקבוצה המכונה "הציבור החרדי".

32. כמובן, ישנן מן הסתם גם דעות אחרות, שהרי כפי שראינו, בפועל מפעילים אנשים מסוימים בחוגים החרדיים לחצים על בני חוגם הפונים לבתי המשפט, כשהם דורשים מהם להתדיין בפני רבנים הדנים "דין תורה". אולם, כאמור, מאחר ונושא זה שנוי במחלוקת הלכתית קשה בתוך החוגים החרדיים עצמם, לא הוכח כי לפנינו "קבוצה" הנדרשת בפסיקה ולא ניתן להקים עילת לשון הרע בגין פרסום על אדם חרדי כי לא ציית להוראתם של רבנים מסוימים ופנה לבית המשפט.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

33. דוגמא מאלפת היא העובדה שבחוגים החרדיים קיימים כידוע סכסוכים קשים המגיעים לבית משפט זה באשר ל"הכשרים", היינו, גופים המעניקים לבתי אוכל תעודות כשרות. ומקרים רבים הם ששתי קבוצות חרדיות נמנעות לאכול זו מן ה'הכשר' של זו. והנה, אם יתבע אדם דתי בגין לשון הרע בשל פרסום בו נכתב עליו כי אכל בשר של בע"ח לא כשר, ודאי כי יקבל סעד מבית המשפט כיוון שכאן לפנינו קבוצה מוגדרת היטב. אולם, היעלה על הדעת כי בית המשפט ידון בתביעת לשון הרע של איש החוגים הליטאיים, על שפורסם עליו כי אכל מן ה'הכשר' של קבוצה חרדית אחרת? בית משפט שידון בתביעה כזו, ימצא עצמו חיש קל נגרר למחוזות האבסורד. גם לרזולוציה בין הקבוצות יש גבולות, וכדברי כבוד השופטת בן פורת, להגדרתה של קבוצת מיעוט לעניין חוק איסור לשון הרע ישנם תנאים מינימליים, אשר בהיעדרם לא יכיר בית משפט בזכותו של אדם לתבוע בגין הוצאת לשון הרע במסגרת אותה קבוצה.

34. בשולי הדברים תוזכר עוד אבן נגף של עמימות על הגדרת הקבוצה מטיל המונח העמום "דין תורה".

35. עיונו של בית המשפט בסוגיה זו מצביע על כי גם מבחינת ההלכה היהודית ברי כי לא ניתן בזמן הזה לגנות אדם שפנה בנושא אזרחי לבית המשפט, על שלא הביא את הדברים בפני "בית דין הדן ע"פ דיני התורה". מקורות המשפט העברי מצביעים כי דין תורה ממש אינו קיים בימינו. דין תורה משמעו דין לפי התלמוד, הפוסקים והשו"ת כשם שעושה למשל בית הדין הרבני בבואו לדון בענייני איסור והיתר של נישואין וגירושין.

36. אולם בימינו אנו לא קיים אף בית דין הדן בדיני ממונות באופן כזה. בתי הדין הפועלים בימינו נאחזים בשולחן ערוך חושן משפט סימן כ' סעיף יב הקובע כלל קשה של יראת הדין:

"צריכים הדיינים להתרחק בכל היכולת שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה"

בתי הדין מרחיבים כלל זה באופן המבטל למעשה את כוחו המחייב של המשפט העברי כולו גם בבתי הדין האמורים להחילו.

מטרה זו משיגים בתי הדין בשיטה דיונית פשוטה: בתי הדין אינם נזקקים לתובענה שאין בה שטר בוררות ואין בנמצא שטר בוררות בו לא חתמו שני הצדדים כי הם מקבלים את סמכות בית הדין "בין לדון ובין לפשר". אף הפסיקה בפועל בבתי הדין בימינו נעשית תמיד על דרך הפשרה בלבד, ולעולם לא לפי דין תורה כמות שהוא. כך למשל, הדיינים אינם מוכנים להשביע את המחויב שבועה, וכך שמים לאל חלק גדול מדיני הראיות במשפט העברי; אינם פוטרים מעוול על גרמא בנזיקין; וכיו"ב.

הנה כי כן המונח "דין תורה" אין די בו כדי להגדיר את הקבוצה. J על כל זאת ראו בפירוט במאמרו המאלף של פרופ' נדב שנרב, "כי אין משפט": על הבעייתיות בהצגת "דין תורה" כאפשרות מעשית, אקדמות כו, עמ' 75-89. את מאמרו מסיים שנרב במילים קשות (עמ' 88), ובקביעה נחרצת שבפועל אדם החפץ בדין תורה לא יזכה בימינו אלא לפסיקה על דרך הפשרה.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21-11-21569 מנלה נ' בוהדנה ואח'

אולי כאשר יקום בית דין שיפסוק דין תורה בדיני ממונות רק לדין ולא לפשר יהא מקום לדון בהתנגשות שבין החובה ההלכתית לדון בדין תורה לזכותו האזרחית של אדם לפנות לבית משפט, אולם במצב הדברים הנוכחי התנגשות כזו כלל אינה קיימת.

תוצאות והוצאות

37. התביעה נדחית.

38. כמצוות התקנות, ושלא כמנהג שרווח טרם כניסתן לתוקף, יפרט בית המשפט את השיקולים על פי הסדר האמור בפרק י"ח לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018.
- א. תוצאות ההליך לרבות שווי הסעד שנפסק והיחס בינו לבין הסכום הנתבע – לעניין זה ייאמר, כי הסכום שנתבע מאת הנתבעת הוא 350,000 ₪.
- ב. הערכת המשאבים אשר נדרשו לניהולו של ההליך ומורכבותו – לעניין זה מצא בית המשפט כי ההליך נוהל באופן סביר.
- ג. התנהלות בעלי הדין לרבות הארכת ההליך שלא לצורך – לעניין זה מצא בית המשפט, כי הצדדים לא האריכו את ההליך שלא לצורך.
- ד. הבטחת זכות הגישה לערכאות – לעניין זה מצא בית המשפט כי אין בסכום ההוצאות הנפסק כדי להרתיע תובעים בפוטנציה מלהיזקק לערכאות שיפוטיות.
- ה. שוויון בין בעלי הדין – בית המשפט שקל את פערי הכוחות בין בעלי הדין ומצא שאין פערי כוחות שיש להתחשב בהם לעניין שיקולים והוצאות.
- ו. התעריף המינימלי המומלץ או חריגה ממנו – כללי לשכת עורכי הדין בעניין התעריף המינימלי המומלץ משמשים לרוב את בית המשפט כאמת מידה. הכללים המאזכרים בתקנות ככללים סבירים והוגנים לפסיקת הוצאות. בעניין זה מצא בית המשפט כי אין לחרוג מן התעריף המינימלי המומלץ.
- ז. באיזון בין השיקולים נקבע כי התובע ישלם לנתבעים הוצאותיהם בסך 24,485 ₪, כולל מע"מ.
- $$24,485 = 1.17 * [(350,000 - 115,463) * 0.04] + (115,463 * 0.1)$$
- הסכום ישולם בתוך 90 יום ולאחר מכן יישא הפרשי ריבית והצמדה כחוק עד ליום התשלום בפועל.
39. זכות ערעור לבית המשפט המחוזי כחוק.

ניתן היום, כ"ו אדר תשפ"ג, 19 מרץ 2023, בהעדר הצדדים.

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 21569-11-21 מנלה נ' בוהדנה ואח'

אמיר דהאן, שופט, סגן הנשיא

